

OPETUSSUUNNITELMA

HOITOTYÖN KLIININEN ASiantuntijuus YAMK

**LAU
REA**

SISÄLLYSLUETTELO

1 Laurea-ammattikorkeakoulu	3
1.1 Osaamisen kehittyminen	3
1.2 Kehittämispohjainen oppiminen (Learning by Developing, LbD)	3
2 Tutkintorakenne ylempään ammattikorkeakoulu- tutkintoon johtavassa koulutuksessa	4
2.1 Tutkinnon laajuus ja mitoitus	4
2.2 Tutkintorakenne	4
3 Oppimisen ja osaamisen arviointi	5
4 Tutkinnon kansainvälinen vertailtavuus	5
5 Opetussuunnitelman kehittäminen	5
6 Toimintaympäristön muutos ja osaamistarpeet	6
7 Hoitotyön kliininen asiantuntijuus -koulutuksen rakenne	7
7.1 Ydinosaaminen	7
7.2 Opinnäytetyö	8
7.3 Täydentävä osaaminen	8

1 Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA ON OPISKELIJAKESKEINEN, kansainvälinen ja uutta kehittävä ammattikorkeakoulu. Tehtävämme on toteuttaa koulutusta, tutkia, kehittää ja innovoida. Sovellamme toiminnassamme kehittämis pohjaisen oppimisen toiminta-mallia (Learning by Developing, LbD).

LAUREASTA VALMISTUVA OPISKELIJA osaa toimia uusissa tilanteissa, ennakoita tulevaa, kehittää uusia toimintamalle-ja ja tutkia maailmaa avoimin silmin. Laurean toiminta-ajatuksena on olla kansainvälisesti verkostoitunut ammattikorkeakoulu, joka toimintatavallaan yhdistää oppimisen työelämään. Näin syntyy uutta osaamista ja palveluinnovaatioita.

1.1 OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

LAUREASSA TOIMIMME OPISKELIJAKESKEISESTI. Tällöin opiskelijan vapaus ja vastuu korostuvat. Opiskelijalla on mahdollisuus kehittää osaamistaan tavoitteidensa mukaisesti. Vapaus merkitsee erilaisia tapoja opiskella osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Vastuu merkitsee aktiivista opiskeluotetta, vastuuta omista valinnoista sekä rakentavaa ja motivoitunutta asennetta asioiden tekemiseksi yhdessä. Korkeakoulun henkilöstöllä on vastuu opiskelijan oppimisen tukemisesta ja ohjaamisesta.

KANSAINVÄLISYYS KORKEAKOULUSSA TARKOITTA mahdollisuuksia toimia erilaisissa monikulttuurisissa tilanteissa, kehittää kielitaitoa, lähteä opiskelijavaihtoon sekä osallistua kansainvälisiin tutkimus- ja kehittämissankkeisiin.

YLEMPÄÄN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTOON johtavassa koulutuksessa oppiminen nähdään prosessina, jonka aikana osaamista kehitetään tuottamalla uutta tietoa ja osaamista selkisiin kysymyksiin, joita ei voida ratkaista pelkästään aikaisemmin hankitun tiedon ja osaamisen varassa. Oppiminen on uuden tiedon ja osaamisen luomisen prosessi, jossa hyödynnetään alan ja alueen innovaatio toimintaa. Koulutus on henkilökohtainen ja kollektiivinen asiantuntijuuden ja itsensä kehittämisen ja ylittämisen projekti, jossa haetaan relevanttia ja käyttökelpoista osaamisen yhdistelmää tulevaisuuden työelämän vaatimusten näkö-

kulmasta. Opiskelijalla on aktiivinen rooli oppimisprosessissa. Hän toimii yhteisössä asiantuntijana, kehittäjänä ja vaikuttajana.

OPISKELIJA KEHITTÄÄ OSAAMISTAAN vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja toimialansa kanssa. Osaamisen kehittämisen voimavaroja ovat luovuutta ja tavoitteellisuutta suosiva oppimiskulttuuri, asiantunteva ohjaus ja opetus sekä osaamisen kehittämistä tukeva oppimisympäristö. Osaamisen ohjaus on osallistavaa. Jokainen opettaja on ohjaaja, joka asiantuntijuudellaan ja toimintatavollaan tukee asiantuntijuuden vahvistumista. Oppimisympäristön muodostaa osaamisen verkosto, innovaatioympäristö ja oppimista tukevat rakenteet. Opetuksessa ei keskitytä tietojen esittämiseen, toistamiseen ja kontrollointiin, vaan pyritään oppimisprosessiin, joka ilmenee progressiivisena ongelmanratkaisuna, jatkuvana oppimisena ja itsensä kehittämisenä ja ylittämisenä. Osaaminen ilmenee kehittämisosaamisena ja vaikuttavuutena.

1.2 KEHITTÄMISPOHJAINEN OPPIMINEN (LEARNING BY DEVELOPING, LBD)

AMMATTIKORKEAKOULUN INNOSTAVAT JA uutta kehittävät oppimisympäristöt rakentuvat Laurean kehittämis pohjaisen oppimisen, LbD-mallin pohjalle. Kehittämis pohjaisen oppimisen ideana ovat aidot kohtaamiset työelämän kanssa. Yhdessä toimitaan luovuudella ja luottamuksella.

OPISKELIJA OPII TUNNISTAMAAN työelämän ja osaamisen kehittämiskohteita, luomaan uusia ratkaisuja, tuotteita ja toimintamalleja sekä kehittämään omaa toimintaansa työelämän muuttuvien vaatimusten mukaisesti. LbD:n ominaispiirteet ovat autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, luovuus ja tutkimuksellisuus.

KEHITTÄMISPOHJAISSA OPPIMISESSA yhdistyvät osaamista tuottava oppiminen sekä uuden luominen erilaisissa tutkimus- ja kehittämissankkeissa. Oppiminen rakentuu hankkeen etene- misen myötä avautuvista uusista mahdollisuuksista. Tarvittavaa osaamista kertyy käytännön toiminnassa ja erilaisissa työpajoissa.

2 Tutkintorakenne ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa

HOITOTYÖN KLIINISEN ASiantuntijuus -koulutus johtaa sosi-aali- ja terveystieteiden ylempään ammattikorkeakoulututkintoon. Tutkinnon suorittanut henkilö voi käyttää tutkintonimikettä sairaanhoitaja (ylempi AMK) tai terveydenhoitaja (ylempi AMK).

2.1 TUTKINNON LAAJUUS JA MITOITUS

TUTKINNON LAAJUUS ON 90 opintopistettä, josta opinnäytetyön osuus on 30 opintopistettä. Tutkinnon suorittaminen kestää keskimäärin 1,5–2,5 vuotta. Yksi opintopiste vastaa kansainvälisen ECTS-mitoituksen mukaan noin 27 tuntia opiskelijan tekemää työtä. Opiskelu on mahdollista työn ohessa, mutta se edellyttää myös itsenäistä opiskelua, opintojen suunnittelua ja oman ajankäytön hallintaa. Opintovapaan ottamista ainakin osaksi opintoja suositellaan.

2.2 TUTKINTORAKENNE

YLEMPÄÄN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTOON johtavan koulutuksen tutkintorakenne muodostuu Laureassa ydinosaamisen opintojaksoista, joihin sisältyy opinnäytetyö, sekä täydentävän osaamisen opintojaksoista.

PAKOLLINEN YDINOSAAMINEN ON ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa laajuudeltaan 60 opintopistettä, josta opinnäytetyön osuus on 30 op. Täydentävän osaamisen opintojaksot mahdollistavat osaamisen syventämisen tai laajentamisen. Täydentävän osaamisen laajuus on 30 opintopistettä. Täydentävän osaamisen opintojaksot yksilöllis-

tävät opiskelijan opintopolun ja osaamisen. Täydentävän osaamisen opintojaksoja tarjotaan Tikkurilan ja Leppävaaran kampuksilla sekä verkkototeutuksina, ja ne ovat vapaasti valittavia.

OPINNOISSA OPPIMINEN SIDOTAAN työelämän kehittämiseen ja henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Opintopisteitä kertyy, kun opiskelija suorittaa opintojaksoja tai vastaavaa osaamista kehittäviä projekteja. Opintosuorituksen voi saada myös aiemman osaamisen perusteella hyväksiluvulla tai osaamisen näytöllä.

YLEMMÄN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINNON osaamistavoitteiden mukaista täydentävää osaamista voi kerryttää Laureassa joustavasti. Opiskelija voi:

- valita täydentävän osaamisen moduuleja Laurean Tikkurilan ja Leppävaaran kampuksilta
- valita englanninkielisiä opintojaksoja Laurean englanninkielisten koulutusten tarjonnasta, vaikka opiskeleekin suomenkielisessä koulutuksessa
- valita suomenkielisiä opintojaksoja Laurean suomenkielisten koulutusten tarjonnasta, vaikka opiskeleekin englanninkielisessä koulutuksessa
- valita verkko-opintoja, jotka tuovat opintoihin ajallista joustavuutta
- kehittää osaamistaan hankkeisiin ja projekteihin osallistumalla
- valita opintoja, jotka ovat Laurean, Haaga-Helian ja Metropolian yhteisessä tarjonnassa
- opiskella tutkintoon sopivia avoimia verkko-opintoja

OPINTOJAKSOJEN TOTEUTUSSUUNNITELMISSA täsmennetään opintojen tavoitteita, sisältöä ja toteutusmuotoa.

3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

OPETUSSUUNNITELMAN OSAAMISTAVOITTEET ON kuvattu oppijan toimintana niin, että osaamisen kehittymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin voidaan arvioida. Osaaminen tunnustetaan tieto-, taito- ja arvo-osaamisena sekä kokemuksellisenä osaamisena, joihin sisältyy yksilön ja yhteisön osaaminen.

4 Tutkinnon kansainvälinen vertailtavuus

LAUREASSA TOIMITAAN OSAAMISPERUSTAISESTI ja osaaminen tunnustetaan kokonaisvaltaisena. Tutkinnon sisällöissä on huomioitu valtakunnallisesti määritellyt yleiset työelämävalmiudet, joita on Laureassa täsmennetty.

TUTKINNON TASO VASTAA kansallisen tutkintojen viitekehyksen (National Qualifications Framework, NQF) mukaista tasoa 7 ja eurooppalaisen viitekehyksen (European Qualifications Framework, EQF) tasoa 7.

5 Opetussuunnitelman kehittäminen

OPETUSSUUNNITELMAA KEHITETÄÄN arviointi-, seuranta ja palautetiedon pohjalta. Opetussuunnitelmaa kehittämiseksi saadaan palautetta niin opiskelijoilta, henkilöstöltä kuin työelämäältä. Lisäksi opetussuunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti ennakkoon määritettyjen arviointikriteerien näkökulmasta. Opetussuunnitelman kehittämisessä otetaan huomioon myös yhteiskunnan muuttuvat tarpeet.

HOITOTYÖN KLIININEN ASiantuntijuus -koulutuksen opetussuunnitelma perustuu valtakunnallisesti määriteltyihin kliinisen asiantuntijan ydinkompetensseihin, joiden taustalla on kansainvälisen laajavastuisen asiantuntijan koulutuksen osaamistavoitteet (Nurse Practitioner, Advanced Practice Nurse). Koulutuksen suunnittelussa on hyödynnetty työelämäkumppaneiden ja

asiantuntijaorganisaatioiden näkemyksiä tulevaisuuden osaamistarpeista.

OPINTOJAKSOIHIN JA TOTEUTUSTAPOIHIN voi tulla muutoksia. Erityisesti täydentävän osaamisen tarjontaa kehitetään jatkuvasti työelämän tarpeita vastaavaksi eli tarjonta voi muuttua opintojen aikana.

OPETUSSUUNNITELMAN MUUTOSTEN RINNALLA Laureassa pyritään jatkuvasti kehittämään opintototeutuksia. Opintojen itsearviointi koulutuksen laatuksiteereitä hyödyntäen kuuluu jokaisen toteutuksen suunnitteluun.

6 Toimintaympäristön muutos ja osaamistarpeet

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT OVAT voimakkaassa muutoksessa. Palveluita kehitetään jatkuvasti vastaamaan paremmin muun muassa kestävyysvajeesta, väestörakenteen muutoksesta ja globalisaatiosta johtuviin haasteisiin. Digitalisaatio, tutkimusnäytön lisääntyminen, uudet hoitomuodot sekä kansalaisten aktiivisempi rooli terveyden edistämässä ja omahoidossa ovat niin ikään tekijöitä, jotka haastavat sosiaali- ja terveyspalveluita jatkuvaan kehittämiseen.

KEHITTYVÄT JA MUUTTUVAT sosiaali- ja terveyspalvelut edellyttävät myös ammattilaisten osaamisen ja keskinäisen työnjaon tarkastelua. Sairaanhoidajat ovat keskeisessä roolissa palveluiden tuottamisessa ja heidän osaamisensa tehokkaammalle ja monipuolisemmalle hyödyntämiselle on tarvetta uudistuvassa sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaympäristössä. Tarve kehittää kliinisen potilastyön koulutusjatkumoa ja kliinisen hoitotyön urapolkuja on niin ikään tunnistettu.

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN HENKILÖSTÖLTÄ tarvitaan jatkossa yhä enemmän osaamista tutkimus- ja kehittämistoiminnassa, näyttöön perustuvassa toiminnassa, asiakkaan ja potilaan ohjauksessa ja neuvonnassa, digitaalisten menetelmien hyödyntämisessä ja moniammatillisessa tiimityössä. Terveydenhuollon tulee jo lakisääteisesti olla näyttöön perustuvaa, mutta edelleen erityisesti hoitotyössä näytön jalkautumisessa ja vakiintumisessa on tunnistettu puutteita. Onkin tärkeää, että kliinisessä potilastyössä työskentelee asiantuntijoita, joilla on valmiuksia edistää näyttöön perustuvan laadukkaan hoitotyön toteutumista. Jatkuvasti kehittyvä toimintaympäristö ja ammattilaisten osaamisvaatimukset edellyttävät myös jatkuvaa osaamisen varmistamista sosiaali- ja terveysalan työyksiköissä. Kliinisessä hoitotyössä tarvitaan asiantuntijuutta osaamisen varmistamiseen ja kehittämiseen.

HOITOTYÖN KLIINISEN ASiantuntijuuden koulutus vastaa tunnistettuihin osaamistarpeisiin antamalla valmiudet vaativiin kliinisen hoitotyön asiantuntija-, kehittämis-, ja tutkimustehtäviin sekä laajavastuisiin työnkuviin. Hoitotyön kliininen asiantuntijuus -koulutuksessa painottuvat laajavastuisen kliinisen hoitotyön ohella erityisesti näytön arviointi ja jalkauttaminen,

terveydenhuollossa tuotetun tiedon hyödyntäminen hoidon kehittämisessä ja laadunhallinnassa sekä osaamisen varmistaminen kliinisessä hoitotyössä. Koulutus tuottaakin konkreettisia taitoja mm. asiakkaan terveydentilan arviointiin ja koulutustehäviin. Hoitotyön tutkimussäätiön FinAME-asiantuntijuusmallin mukaisesti koulutus tuottaa valmiuksia laajavastuisen hoitotyön asiantuntijoiden tehtäviin (asiantuntijasairaanhoitaja/kliinisen hoitotyön asiantuntija, Hotus 2022).

TEHTÄVÄNKUVA ON ITSENÄINEN sisältäen asiakkaan kokonaisvaltaisen terveydentilan arvioinnin ja hoitamisen. Tehtäväkuva edellyttää vaativan tason kliinistä arviointiosaamista, kykyä tehdä itsenäisiä päätöksiä näyttöön perustuen valiten paras mahdollinen hoito asiakkaalle. Laajavastuiseen kliiniseen tehtävään liittyy usein välittömään kliiniseen hoitotyöhön liittyvät tehtävät (konsultointi, koordinointi, itsenäinen vastaanotto), asiantuntijuuden johtaminen (henkilöstön osaamisen kehittäminen, tiimijohtajuus) sekä hoidon kehittäminen.

KOULUTUKSESSA TARKASTELLAAN KLIINISEN hoitotyön asiantuntijuuden osa-alueita yleisestä näkökulmasta rajoittumatta tiettyyn erikoisalaan. Koulutuksessa on mahdollista suunnata omaa osaamistaan kiinnostuksen ja tarpeen mukaan perusterveydenhuoltoon tai erikoissairaanhoidon aloille muun muassa erilaisten harjoitustehtävien ja projektien muodossa.

KOULUTUKSEN YDINOSAAMINEN EI painotu suoraan johtamiseen tai lähijohdon työhön. Koulutukseen osallistujan on kuitenkin mahdollista omilla valinnoillaan (täydentävät opinnot) suunnata osaamistaan myös muun muassa lähijohdon tehtäviin. Kliinisen asiantuntijan koulutuksen taustalla on ajatus siitä, että laajaa ja syvällistä hoitotyön osaamista hyödynnetään yhä jatkossakin välittömässä asiakas- ja potilastyössä, mutta tehtäväkuva laajenee ja muuttuu vastuullisemmaksi.

7 Hoitotyön kliininen asiantuntijuus -koulutuksen rakenne

HOITOTYÖN KLIINISEN ASIAANTUNTIJUUS -koulutuksen rakenne:

- 30 opintopistettä pakollisen ydinosaamisen opintoja
- 30 opintopistettä täydentävän osaamisen opintoja
- 30 opintopisteen opinnäytetyö

7.1 YDINOSAAMINEN

KLIINISEN HOITOTYÖN NÄYTTÖÖN PERUSTUVA KEHITTÄMINEN, 5 OP

Opiskelija osaa:

- Suunnitella ja toteuttaa näyttöön perustuvia kliinisen hoitotyön kehittämistoimia
- Otaa vastuuta näyttöön perustuvien innovaatioiden ja käytäntöjen käyttöönotosta
- Edistää näytön käyttöönottoa ja vakiinnuttamista, seuranta, levittämistä, näyttöön perustuvien yhteisten käytäntöjen kehittämistä ja tiedon tarpeiden tunnistamista terveydenhuollossa
- Uudistaa ja kehittää asiakaslähtöisiä ja näyttöön perustuvia terveydenhuollon palveluita hyvinvointialueilla moniammatillisissa yhteistyössä
- Toimia kehittämistyössään ennakoivasti huomioiden muuttuvan toimintaympäristön asettamat tarpeet ja kestävä kehityksen näkökulman

LAADUN- JA TIEDONHALLINTA KLIINISESSÄ HOITOTYÖSSÄ, 5 OP

Opiskelija osaa:

- Soveltaa tietouttaan sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ja tietojohdamisen prosesseista kliinisen hoitotyön kehittämisessä
- Analysoida kriittisesti asiakkaan hoidosta dokumentoidun tiedon luomaa kuvaa toiminnan laadusta, tuloksista ja kehittämistarpeista
- Analysoida ja hyödyntää eri tavoin dokumentoitua tietoa päätöksenteossa ja tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi
- Analysoida ja hyödyntää mittareita ja indikaattoritietoa seurataksaan ja arvioidakseen palveluiden ja interventioiden tuloksia
- Kehittää ja edistää hoidon laadun sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumista näyttöön perustuen

ASIAANTUNTIJUUDEN KEHITTÄMINEN KLIINISESSÄ HOITOTYÖSSÄ, 5 OP

Opiskelija osaa:

- Kehittää ja arvioida jatkuvasti omaa asiantuntijuutensa ja valmiuksiaan oppia uutta
- Soveltaa opetus-, ohjaus- ja arviointimenetelmiä henkilöstön osaamisen kehittämisessä ja varmistamisessa
- Tukea henkilöstöä sitoutumaan jatkuvaan hoitotyön ja osaamisen kehittämiseen sekä näyttöön perustuvaan toimintaan
- Toimia ohjaajana, mentorina ja valmentajana moniammatillisissa tiimeissä ja verkostoissa
- Käyttää tehokkaita vuorovaikutusmenetelmiä asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa tapahtuvassa viestinnässä

ASIAKKAAN TERVEYDEN EDISTÄMISEN JA OMAHOIDON TUKEMINEN, 5 OP

Opiskelija osaa:

- Dialogisen ja monikanavaisen vuorovaikutuksen vaativissa asiakas- ja hoitotilanteissa.
- Perustaa toimintansa näyttöön suunnitelluun ohjausta, valitessaan ohjausmenetelmiä sekä toteuttaessaan ohjausta yhdessä asiakkaan kanssa tukeakseen häntä hoitoon sitoutumisessa ja oman terveyden seurannassa.
- Tukea ohjauksessa asiakkaan voimavaraantumista ja osallisuutta.
- Suunnitella, toteuttaa ja arvioida kriittisesti näyttöön perustuvaa ohjausta yksilöiden ja ryhmien erilaisiin tarpeisiin huomioiden terveyteen liittyvän fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen, etnisen ja kulttuurisen näkökulman.
- Arvioida, valita ja soveltaa digitaalisia menetelmiä asiakkaan ohjauksessa sekä hyvinvoinnin ja omahoitojen tukemisessa.
- Soveltaa näyttöä terveyden edistämiseksi ja sairauden ehkäisyssä yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla.

TERVEYDENTILAN KOKONAISARVIOINTI JA KLIININEN PÄÄTÖKSENTEKO, 10 OP

Opiskelija osaa:

- Soveltaa laaja-alaisia tietojaan anatomia, fysiologiasta ja patofysiologiasta asiakkaan hoidon tarpeen arvioinnissa ja kliinisessä päätöksenteossa
- Hallitsee keskeisten elintoimintojen osalta strukturoidun anamneesin teon ja asiakkaan kokonaisvaltaisen kliinisen tutkimisen soveltaen näyttöön perustuvia käytänteitä, välineitä ja menetelmiä
- Toteuttaa hoidon tarpeen arviointia ja diagnostisia tutkimuksia, tulkiten niiden tuloksia ottaen vastuuta asiakkaan terveydentilan sekä hoidon seurannasta
- Perustaa hoidon valinnassa tarvittavan kliinisen päätöksenteon hoitosuosituksiin ja näyttöön huomioiden asiakkaan yksilöllisen tilanteen
- Toimia päätöksenteossa yhteistyössä asiakkaan, hänen läheistensä sekä moniammatillisen työryhmän toimijoiden kanssa
- Suunnitella asiakkaan hoidon, seurannan ja jatkohoidon sekä tarvittaessa hoitoon ohjauksen laajennetun tehtäväkuvansa mukaisesti
- Konsultoida ja toimia konsultoivana laajennetun tehtäväkuvansa mukaisesti hyödyntäen erilaisia konsultaatio- ja kommunikaatiomenetelmiä

7.2 OPINNÄYTETYÖ

OPINNÄYTETYÖ, 30 OP

Opiskelija osaa:

- Tehdä itsenäisesti oman alansa kehittämistyötä
- Soveltaa hankittua tutkimustietoutta omassa opinnäytetyössä kriittisesti ja analyttisesti
- Soveltaa kehittämistehtävään soveltuvia tiedonhankinta- ja analyysimenetelmiä
- Valitun soveltavan tutkimus- ja kehitysmenetelmän ja siihen perustuvan dokumentoinnin ja raportoinnin
- Toimia asiantuntijana soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä tekevässä yhteisössä
- Hakea itsenäisesti tietoa sekä seurata, eritellä ja arvioida kriittisesti oman alansa ammattikäytäntöjen ja tutkimustiedon kehittymistä
- Tuottaa ja soveltaa tietoa itsenäisesti

7.3 TÄYDENTÄVÄ OSAAMINEN

OMAA OSAAMISTA TÄYDENNETÄÄN valinnaisuutta sisältävillä täydentävän osaamisen opinnoilla. Täydentävän osaamisen laajuus on 30 opintopistettä, joista 5 opintopistettä kertyy kaikille yhteisestä, pakollisesta opintojaksosta ja 5 op valintaopintojaksosta. Jäljelle jäävän 20 op:n osalta täydentävän osaamisen opintoja voi valita Laurean omasta YAMK:n täydentävän osaamisen tarjon-nasta (katso ajankohtainen tarjonta osoitteesta *ops.laurea.fi*). Täydentävän osaamisen opintoihin voi sisällyttää myös mm. kesäopintoja, verkko-opintoja muista korkeakouluista sekä eri-laisia vastuuopettajan kanssa sovittavia projektiopintoja.